

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.211 Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктору політичних наук, професору, професору кафедри міжнародних відносин
Нагорняку М.М.

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
завідувача кафедри публічного управління та адміністрування
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
Жук Ольги Іванівни

на дисертаційну роботу Тимощука Ярослава Васильовича
на тему: «Механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Карпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними процесами трансформації системи публічного управління транспортною сферою України, необхідністю підвищення ефективності державної політики у сфері розвитку залізничних вантажних перевезень та забезпечення стійкого функціонування транспортно-логістичної системи держави. В умовах воєнного стану, зміни логістичних маршрутів, посилення ролі критичної інфраструктури особливої ваги набуває формування ефективних механізмів реалізації державної політики, здатних забезпечити стабільний розвиток залізничного транспорту, економічну безпеку держави та відновлення національної економіки.

Залізничні вантажні перевезення є стратегічною складовою транспортної системи України, що забезпечує функціонування промислового комплексу, аграрного сектору, зовнішньої торгівлі, міжнародних транспортних коридорів і критичної інфраструктури. Водночас сучасний стан галузі характеризується низкою системних проблем, серед яких високий рівень зношеності інфраструктури та рухомого складу, необхідність модернізації нормативно-правового забезпечення, недостатня ефективність інституційної взаємодії, потреба у цифровізації управлінських процесів, розвитку мультимодальної логістики, залученні інвестицій та адаптації державної транспортної політики до вимог Європейського Союзу.

Особливої актуальності досліджувана проблематика набуває в умовах повномасштабної військової агресії та повоєнного відновлення України, коли саме залізничний транспорт забезпечує основні експортно-імпортні

вантажопотоки, підтримує функціонування економіки, сприяє відновленню територій та інтеграції України до міжнародних транспортних мереж. За таких умов удосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень потребує комплексного наукового обґрунтування з урахуванням сучасних економічних, безпекових, інституційних та євроінтеграційних викликів.

З огляду на зазначене, обрана тема дисертаційного дослідження є своєчасною, науково обґрунтованою та практично значущою, відповідає сучасним пріоритетам державної політики у сфері публічного управління та адміністрування, розвитку транспортної інфраструктури, забезпечення економічної безпеки держави й реалізації євроінтеграційного курсу України.

Ступінь обґрунтованості й достовірності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати проведеного дослідження свідчать про належний рівень наукової обґрунтованості дисертаційної роботи, що досягається завдяки комплексному поєднанню теоретичного аналізу, дослідження нормативно-правового забезпечення, оцінювання сучасного стану функціонування системи залізничних вантажних перевезень та розроблення практично орієнтованих рекомендацій щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики у досліджуваній сфері. Структура дисертації характеризується логічною завершеністю, а послідовність викладу матеріалу забезпечує цілісне розкриття поставленої наукової проблеми.

Високий рівень достовірності отриманих результатів забезпечується використанням сучасного методологічного інструментарію. Автором застосовано комплекс взаємодоповнюючих загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Теоретична складова дисертаційної роботи характеризується системністю та належним рівнем наукового опрацювання досліджуваної проблематики. Автором здійснено ґрунтовний аналіз сучасних наукових підходів до дослідження механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, уточнено зміст поняття «механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень», яке визначено як систему взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних, організаційно-адміністративних, економічно-фінансових, інформаційно-комунікативних і контрольних засобів управлінського впливу. Позитивної оцінки заслуговує обґрунтування методологічних підходів до побудови системи механізмів реалізації державної політики, що сформувало належне теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого дослідження проблем розвитку залізничних вантажних перевезень.

Важливим результатом дослідження є комплексний аналіз сучасного стану реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Автором послідовно досліджено нормативно-правове підґрунтя функціонування галузі, організаційні механізми забезпечення інформаційної безпеки та соціально-економічні аспекти розвитку залізничних

вантажних перевезень. Такий підхід дозволив комплексно оцінити чинники, що впливають на ефективність державної політики у зазначеній сфері, зокрема нормативно-правове регулювання, цифровізацію управлінських процесів, інвестиційне забезпечення, розвиток мультимодальних перевезень та інтеграцію української транспортної системи до європейського транспортного простору.

Практична складова дисертаційної роботи відзначається належною науковою аргументованістю та прикладною спрямованістю. На основі узагальнення зарубіжного досвіду й результатів проведеного дослідження автором запропоновано комплекс практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в умовах воєнного та повоєнного періодів. Особливої уваги заслуговує концептуально обґрунтована стратегія реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, яка інтегрує стратегічне планування, нормативно-правову адаптацію, інституційну координацію, фінансово-інвестиційне забезпечення, тарифне регулювання, цифровізацію та безпековий компонент. Практичне значення мають також пропозиції щодо удосконалення інституційного механізму реалізації державної політики шляхом запровадження регіонального інфраструктурного оператора, функціонування якого спрямоване на узгодження державних, регіональних, корпоративних і приватних інтересів у процесах модернізації залізничної інфраструктури, підготовки інвестиційних проєктів, розвитку державно-приватного партнерства та моніторингу реалізації програм розвитку.

Загалом зміст дисертації свідчить про послідовне досягнення поставленої мети та виконання визначених завдань дослідження. Наукові положення, висновки і практичні рекомендації є логічно взаємопов'язаними, достатньо аргументованими та підтверджуються результатами проведеного дослідження. Це дає підстави стверджувати, що отримані результати мають належний рівень наукової обґрунтованості, характеризуються теоретичною та практичною значущістю і можуть бути використані у процесі формування та реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, а також у подальших наукових дослідженнях із проблематики публічного управління транспортною сферою.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження

У дисертації наукова новизна отриманих результатів визначається такими положеннями:

вперше:

- концептуально обґрунтовано стратегію реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, що ґрунтується на поєднанні стратегічного планування, нормативно-правового забезпечення, інституційної координації, фінансово-інвестиційних інструментів, тарифного регулювання, цифрового управління, безпекових заходів і механізмів зворотного зв'язку та

спрямована на підвищення результативності державної політики в умовах воєнного і повоєнного періодів.

удосконалено:

- підхід до визначення пріоритетів реалізації державної політики на регіональному рівні, що передбачає їх групування за основними функціональними напрямками: нормативно-правова адаптація, модернізація інфраструктури, фінансово-інвестиційне забезпечення, управління ризиками, розвиток міжсуб'єктної взаємодії, підвищення логістичної спроможності та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій.

дістали подальшого розвитку:

- уточнення змісту поняття «механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень», яке визначено як систему взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних, організаційно-адміністративних, економічно-фінансових, інформаційно-комунікативних і контрольних засобів управлінського впливу;

- систематизація механізмів реалізації державної політики шляхом їх групування за функціональним призначенням, що забезпечує комплексний підхід до управління розвитком залізничних вантажних перевезень;

- напрями адаптації світового досвіду реалізації державної політики до умов України з урахуванням потреб воєнного і повоєнного періодів, розвитку мультимодальної логістики, цифровізації, державно-приватного партнерства, підвищення кіберстійкості транспортної інфраструктури та інтеграції до європейської транспортної мережі.

У цілому наукова новизна результатів дисертаційного дослідження характеризується високим рівнем обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та практичною спрямованістю. Запропоновані автором положення мають вагоме теоретичне значення для розвитку науки публічного управління та адміністрування і можуть бути використані при формуванні та реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження відображено у наукових працях, серед яких 4 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 статтю – у науковому виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Scopus, а також 4 публікації пов'язані з апробацією результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зміст опублікованих наукових праць повністю відповідає темі дисертаційного дослідження, послідовно розкриває його основні положення, відображає наукову новизну, теоретичні узагальнення та практичні результати, отримані автором у процесі виконання дисертаційної роботи. У публікаціях висвітлено ключові аспекти реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, удосконалення її механізмів,

аналіз сучасного стану галузі, використання міжнародного досвіду та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку транспортної системи України.

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджує їх наукову обґрунтованість, актуальність і практичну значущість. Зміст анотації повністю відповідає основним положенням дисертації.

Оцінка оформлення та змісту дисертації.

Дисертаційну роботу Тимощука Ярослава Васильовича оформлено відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України, встановлених для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Структура роботи є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, що забезпечує цілісне розкриття обраної тематики.

Зміст дисертації повною мірою відповідає заявленій темі дослідження та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Автору вдалося забезпечити логічний взаємозв'язок між теоретичними положеннями, результатами аналітичного дослідження та запропонованими практичними рекомендаціями. Матеріал викладено послідовно, аргументовано та у науковому стилі, що сприяє належному сприйняттю результатів дослідження і свідчить про високий рівень культури наукового викладу.

Позитивної оцінки заслуговує якість інформаційного забезпечення дисертаційної роботи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання при формуванні та реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, удосконаленні механізмів державного управління транспортною галуззю, розробленні стратегічних документів, а також підготовці пропозицій щодо модернізації залізничної інфраструктури та розвитку транспортно-логістичної системи.

Практичну цінність становлять обґрунтовані автором підходи до розвитку мультимодальних перевезень, цифровізації управління транспортними процесами, удосконалення тарифної політики, розвитку механізмів державно-приватного партнерства та забезпечення інформаційної безпеки залізничної інфраструктури. Запропоновані рішення орієнтовані на підвищення ефективності функціонування транспортної системи, зміцнення її логістичної спроможності та інтеграцію до європейського транспортного простору.

Важливим підтвердженням практичної значущості дисертаційної роботи є впровадження окремих результатів дослідження у діяльність Служби роботи станцій регіонального відділу організації роботи станцій Івано-Франківського регіону, а також їх використання в освітньому процесі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Це

свідчить про належний рівень апробації результатів дослідження, їх практичну затребуваність та можливість використання як у діяльності органів публічної влади й транспортної галузі, так і в освітній та науковій роботі.

Дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи.

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи доцільно висловити окремі дискусійні положення та побажання, які мають рекомендаційний характер і не знижують її загальної наукової та практичної цінності.

1. У підрозділі 1.1, присвяченому дослідженню теоретико-методологічних засад реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, автором ґрунтовно проаналізовано категоріальний апарат дослідження. Водночас доцільно було б більш чітко розмежувати зміст понять «державна політика розвитку залізничних вантажних перевезень», «державне регулювання залізничного транспорту» та «публічне управління у сфері залізничних перевезень», що дало б змогу більш повно розкрити їх співвідношення та посилити теоретико-методологічну обґрунтованість дослідження.

2. У підрозділі 2.3, де досліджено соціально-економічні аспекти реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, автором проведено ґрунтовний аналіз діяльності галузі з використанням статистичних матеріалів. Разом із тим, доцільно було б поглибити аналіз окремих статистичних показників у динаміці, зокрема щодо вантажообігу, структури перевезень за видами вантажів, використання пропускнуої спроможності інфраструктури та впливу управлінських рішень на результати функціонування галузі, що дозволило б ще повніше обґрунтувати сформульовані висновки.

3. У підрозділі 3.1, присвяченому аналізу міжнародного досвіду реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, автором узагальнено зарубіжні практики. Водночас доцільно було б ширше представити порівняльний аналіз досвіду окремих держав – членів Європейського Союзу щодо лібералізації ринку залізничних перевезень, розвитку мультимодальної логістики, цифровізації управління та застосування механізмів державно-приватного партнерства.

4. У підрозділі 3.2, присвяченому обґрунтуванню напрямів удосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, запропоновано комплекс практичних рекомендацій щодо розвитку галузі. Разом із тим запропоновані рекомендації доцільно було б деталізувати шляхом визначення відповідальних суб'єктів їх реалізації, можливих джерел фінансування, етапів упровадження та системи індикаторів оцінювання результативності. Така конкретизація посилила б прикладну спрямованість запропонованих рекомендацій і сприяла б їх практичному використанню у процесі реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень.

Наведені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її наукову новизну, достовірність отриманих результатів, теоретичне та практичне значення.

Загальний висновок на дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Тимощука Ярослава Васильовича є цілісним, завершеним, самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дослідження містить науково обґрунтовані результати, що характеризуються науковою новизною та мають теоретичне і практичне значення для вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Дисертаційна робота виконана на високому науковому рівні, відзначається логічною побудовою, послідовністю викладу матеріалу та внутрішньою взаємопов'язаністю її структурних елементів. Наукові положення, висновки та рекомендації, подані до захисту, є результатом самостійної наукової роботи автора, а під час виконання дисертаційного дослідження автором дотримано принципів академічної доброчесності.

З огляду на актуальність теми дослідження, належний рівень наукової новизни, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Тимощука Ярослава Васильовича «Механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні» за своїм змістом відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», а також вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що автор дисертаційної роботи Тимощук Ярослав Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ольга ЖУК